

Faanyaghasznosításunk hatékonyságának növelése a fatermék felhasználási szerkezet racionalizálása útján

Az előadás keretei között természetesen a kérdéscsoport néhány aspektusát is csak vázlatosan tudom körvonalazni; vizsgálni kívánom azt, hogy mi a jelentősége a szerkezet racionalizálásnak népgazdasági szinten, ezt követően, értékelni, hogy mennyiben rendelkezünk struktúra fejlesztésre ösztönző mechanizmus elemekkel jelenleg és előreláthatólag a következő tervidőszak folyamán, végül termelési-, termékszerkezetünk racionalizálása során megoldandó feladatokat igyekszem felvázolni.

1. A világgazdaság jelenségei folyamatosan módosítják a gazdasági szerkezetünkön kialakult értékrendet. Bármikor, bárhol kívánatos gazdasági szerkezet nem létezik. A struktúra átalakulása a fejlődés állandó jelensége. A gazdasági szerkezetnek mindig változnia kell ahhoz, hogy a nemzeti jövedelem tartósan és kedvező ütemben növekedjék. A struktúra átalakítás nem cél, hanem eszköz: a gazdaság fejlesztésének eszköze.

A gazdasági struktúrát a hatékonyság alapján lehet értékelni; az a gazdasági szerkezet tekinthető hatékonnak, amelyik

- az elfogadott társadalmi követelmények teljesülése mellett,
- a gazdasági erőforrások optimális elosztását és
- a nemzeti jövedelem optimális növekedését tartósan biztosítja.

A gazdasági növekedés és a struktúraváltozás összefüggése szoros és kölcsönös. A növekedést mindig kíséri a struktúraváltozás, minél gyorsabb a növekedés, annál gyorsabb a struktúraváltozás és megfordítva, a mérsékelt ütemű növekedés általában együtt jár a struktúra lassú változásával. Következik ez első sorban abból, hogy a struktúra átalakulásában a műszaki fejlődés mértéke, tehát a növekedés ütemét meghatározó erőforrások felhasználásának hatékonysági foka tükröződik.

A kivitel szerkezetének változása, hazánkhoz hasonló kisebb országokban, bizonyos mértékig tükrözi az ország gazdaságának fejlettségi fokát, mert hiszen a nyílt gazdaságban a külkereskedelem és a népgazdaság szerkezetének változásai igen erőteljesen és közvetlenül hatnak egymásra. Külkereskedelmi struktúránk a múltban úgy alakult, hogy exportunk kevésbé tökeigényes, viszont jóval munkaigényesebb volt, mint importunk. Egyenlegben tehát, árukban megtestesülve, sok munkát exportálunk tökemegtakarításért cserébe. Ez a struktúrális sajátosság jól szolgálta a gazdasági növekedést annak múltbeli feltételei között, de fekéző hatású lenne a jövő körülményei között. Külgazdaság-politikánkban a gazdaságpolitikával összefonódva tehát arra kell irányulnia, hogy a termelési- és a külkereskedelmi struktúránk egyidejű változtatásával mind nagyobb töke- és munkaerőmegtakarítást érjünk el.

A nyersanyag- és alapanyagtermelő ágazatok termelése az egész KGST körzetben mind kevésbé képes fedezni a feldolgozó ipar növekvő szükségleteit. Az a törekvés, hogy a kitermelt anyagokat mind magasabb fokon dolgozzuk fel — valamennyi KGST országban — feszültséget okoz az alapanyagbázis és a feldolgozóipar között; a kitermelő és a feldolgozó iparágak közötti aránytalanságok abban nyilvánulnak meg, hogy az anyagok és félgyártmányok kínálata elmarad az importigények mögött.

Népgazdaságunk tervezett mértékű fejlesztéséhez nélkülözhetetlenül szükségünk van a tőkés viszonylatból származó import növelésére; a tőkés külkereskedelmi forgalom céltudatos növelése, gazdaságunk számára, ezért bír alapvető jelentőséggel. Ez a növekvő import csak növekvő mértékű (és ezenfelül még a cserearányromlásra is fedezetet nyújtó) exporttal egyenlíthető ki. Azonban nem egyszerűen a kivitel növelésére van szükség, az előttünk álló feladatok nehézségét fokozza az, hogy a tőkés piacokon — a kiéleződött versenyhelyzet miatt egyre inkább — a nyersanyagokon kívül, növekvő mértékben, korszerű, emellett árban is fokozottan versenyképes félkész- és késztermékek értékesítésére nyílik csak lehetőség.

Igazán versenyképes gyártmányunk pedig kevés van, sok a nem gazdaságos — nem a nemzetközi munkamegosztás előnyei miatt, hanem a devizaszerzés érdekében bonyolított — exportunk. Termelésünk műszaki-gazdasági kultúrája még nem zárkózott fel a fejlett európai országokéhoz. Ez annál inkább is káros, mivel gazdasági fejlődésünk feltétele az, hogy feldolgozó ipari termelésünk jelentős részét külföldön értékesítsük.

A növekedés intenzív jellege a gyártmány-, ill. a gyártmánycsoport struktúra dinamikus korszerűsítését, fejlesztését igényli. Ez, a korábbi extenzív növekedési időszakkal szemben (amikor a termelési és a gyártmánystruktúra bővítése és szélesítése volt szinte kizárólagosan a jellemző) azt jelenti, hogy több területen a struktúra szűkítésének a feladatát kell megoldanunk. Ennek megfelelően a növekedés szerves részét kell képezze bizonyos gyártmányok, gyártmánycsoportok termelésének csökkentése (határesetben a megszüntetése), az általuk leköötött munkaerőknek és eszközöknek a korszerűbb, újabb, gazdaságosabb tevékenységi körökre történő tervszerű átcsoportosítása.

Összefoglalva (az eddigieket): a strukturális változások eredménye, egyúttal a további fejlődés kiindulópontja az, hogy csökkentjük a kevésbé hatékony ágazatok termelését, viszont növeljük a termelést, ezzel együtt az exportot a gazdaságilag hatékony termelési ágakban. Az export növelésének előfeltételeként korszerű termelési, gazdaságos, versenyképes termékszerkezetet kell kifejlesztenünk. A termelési szerkezet ilyen irányú átalakítása (az export-bázis létrehozásán túlmenően) a termelési hatékonyság növelésének, ezen keresztül gazdasági fejlődésünk dinamikájának is előfeltételét képezi. Belátható, hogy termelési szerkezetünk gazdaságos átalakításának üteme haladásunkat alapvetően behatároló tényező, így tehát a termelési szerkezet, az export szerkezet, a hatékonyság (ezen belül, többek között, az alapanyagfelhasználási szerkezet) javításának gyorsítása kimagasló fontosságú követelményt képez.

2. A technikai, technológiai színvonal nemzetközi fejlődését lassan követjük, a vállalaton belüli termékstruktúra fejlődése lassú, a korszerűtlen gyártmányok termelését nehezen hagyjuk abba, sokáig tart az új termékek bevezetése (általában mindenféle fejlesztés időigénye túl nagy, vagyis az időtényező nem játszik megfelelő szerepet a vállalati gazdálkodásban), termékösszetételünk túlzottan széles, nem elég specializált, nem kielégítő a hazai- és a nemzetközi szakosítás mértéke, így a kooperáció foka sem, a magas minőségű, korszerű termékek viszonylag kis hányada kedvezőtlenül befolyásolja az anyagfelhasználás alakulását, a nem, vagy kevésbé gazdaságos termelés alig cserélődik fel a gazdaságosabbal stb., stb. A felismerésben nincs hiány. A negatívumok tehát nem a helyzetfelismerés hiányából, hanem:

- alapvetően a termelési- és külkereskedelmi struktúránk nehézségéből származnak; vannak ezenkívül természetesen
- objektív akadályok is (de sok esetben úgy tűnik, mintha ezeket az akadályokat a lehetségesnél lassabban tudnánk leküzdeni).

Mi lehet az oka annak, hogy lehetőségeinket nem használjuk ki? Véleményem szerint a korszerűbb termelési- és termékszerkezet kialakításának egyik alapvető akadályát az képezi, hogy jelenlegi mechanizmusunkban nincs semmi, ami ösztönözze a vállalatokat a szerkezet változtatására. Nézzük ezt közelebbről:

- Az árképzés jelenlegi rendszere nem ösztönöz korszerű termékek gyártására; a vállalatok fejlesztési céljaikat elsősorban aszerint bírálják el, hogy miként hatnak azok a vállalat nyereségére. A nyereség azonban csak akkor tájékoztathatná a vállalatokat a fejlesztés tényleges hatékonyságát illetően, ha mértéke a hatékonyság javulásával együtt változna. Ehhez pedig nemcsak az volna szükséges, hogy a jobb minőségű és korszerűbb termék nagyobb nyereséget hozzon a termelőnek, de az is, hogy a rosszabb minőségű, korszerűtlen termék előállítása, forgalmazása ezzel ellentétes következményekkel járjon, vagyis ne hozzon nyereséget a termelőnek és ne legyen érdeke az ilyen termék megvásárlása a felhasználónak sem. Árrendszerünkben ez a követelmény nem érvényesül, az árak nyereségtartalma nem fejezi ki az egyes termékek közötti hatékonyságkülönbségeket; az árrendszer tehát nem jutalmazza a műszaki színvonal fejlesztésére irányuló erőfeszítéseket; a jelenlegi feltételek mellett az árstabilitásnak áruszerkezet-konzerváló jellege van.
- A dotációk, árkiegészítések, az egész jelenlegi támogatási rendszer nagymértékben járul hozzá a nem gazdaságos termelés fenntartásához, pénzügyi hiddal semlegesíti a műszaki színvonalban fennálló különbségeket (esetenként a világpiac számára már elavultnak minősülő termék előállítása nagyobb támogatást élvez, mint a korszerű, keresett terméké).
- Devizagazdálkodási okokból nincs importverseny, tehát ez sem kényszeríti a vállalatokat termékkorszerűsítésre.
- A részesedési alap tekintetében érthető kiegyenlítettségre való törekvés (a két alap összekapcsolása folytán) a fejlesztési alapoknál is kiegyenlítettséget eredményez.
- A nyereség kötelező kettéosztása akadályozza a támogatások csökkentését is, mert ez közvetlenül befolyásolná a személyi jövedelmek alakulását.
- Az élőmunka költsége viszonylag alacsony, nehezíti az élőmunka helyettesítését gépi munkával stb., stb.

A változó körülmények egyre inkább megkövetelik gazdasági szerkezetünk alkalmazkodó képességének javítását, mégpedig jóval eredményesebben, mint az elmúlt években. Társadalmi-termelési viszonyaink olyan változásra szorulnak, hogy a gazdaságirányítás és a gazdasági gyakorlat minden területén jobban biztosítsák az össztársadalmi érdek érvényesülését. Ilyen változást csak megfelelő gazdaságpolitika hozhat létre; a gyártmány-specializáció, a gyártmány-korszerűsítés, a termelési szerkezet dinamikusabb változtatásához a műszaki fejlődést jobban szolgáló irányítási-, szervezési-rendszer kell.

A műszaki színvonal összetett fogalom; magában foglalja

- egyrészt a termelés műszaki színvonalát (tehát a termelés szervezettségét, koncentráltságát, specializáltságát, a termelési berendezések és eljárások fejlettségét, a kutatási tevékenység mértékét és hatékonyságát, a termelés műszaki kultúráját, a termelők szakmai képzettségét stb.),
- másrészt a termékek műszaki színvonalát (korszerűségüket, adott használati célra való alkalmazhatóságukat stb.).

A műszaki színvonal fejlesztésének eredményeként bővül, diverzifikálódik az előállított termékek választéka (az eredetileg „homogén” termékek különböző használati tulajdonságokkal bíró választékokra válnak szét — bútoripari-, épí-

tőipari- faforgácslap — mert csak az egyes felhasználási területek differenciált követelményeinek figyelembevételével kialakított speciális gyártmányjellemzőkkel lehet egy-egy végtermék vonatkozásában az optimális haszonhatást a legkisebb szükséges, tehát minimális ráfordítással biztosítani), javul a termékek minősége, ugyanakkor csökken az egységnyi termék előállítására fordított társadalmi munka mennyisége is. A fejlesztési tevékenység összetett feladat; a fejlesztés dinamikáját (ez könnyen belátható) nem az egyes speciális szabályozóelemek, hanem összefüggéseiben az egész gazdálkodási rendszer határozza meg.

A műszaki színvonal fejlesztés csak hosszabb időszak alatt kibontakoztatható folyamata (ezen túlmenően) a szabályozórendszer stabilitását is igényli. A szabályozórendszer akkor tekinthető stabilnak, ha az irányítás alkalmazkodik a változó körülményekhez és így lehetővé teszi a vállalatok számára azt, hogy folyamatosan figyelembe vegyék a környezet mozgását és időben tudjanak reagálni arra.

Szabályozórendszerünk ismert irányú fejlesztése (a következő tervidőszakban) erősíti az ösztönzést a gazdaságosabb, korszerűbb termékszerkezet kialakítására:

- a termelői árrendezés, az áremelkedések továbbgyűrűztetése növeli a felhasználók költségét, csökkenti a nyereséget, tehát valóságos jövedelemátrendeződésre kerül sor;
- az a körülmény, hogy megszűnik a nyereség kötelező kettéosztása egyrészt azzal jár, hogy a támogatások megvonása nem érinti a dolgozók személyes érdekeit, így a támogatások megvonásával sokkal erőteljesebben lehet befolyásolni a nem gazdaságos termelés visszaszorítását; másrészt
- a részesedési alapképzés erőteljes progresszivitású adója (mert a bérek 12—14 százalékánál magasabb részesedési alap képzése — a jelenlegi körülmények között — nem látszik kívánatosnak) egyértelműen juttatja kifejezésre azt, hogy a rövidebb távú és a perspektivikus fejlesztéshez fűződő érdekek egymást kölcsönösen korlátozzák;
- az a körülmény, hogy a nyereségszint (népgazdasági átlagban) 25—30 százalékkal csökken, lehetővé teszi az átlagos nyereségcentralizáció (a nyereségadó) 5—6 százalékos csökkentését, így módon fokozódik a költségek csökkentéséhez, a nyereség, a jövedelmezőség növeléséhez fűződő érdekelttség intenzitása;
- a kisebb nyereségű vállalatoknak nyereségük nagyobb hányadát kell felhasználni részesedési célra, így növekedni fog azoknak a vállalatoknak a száma, amelyek a nyereségből minimálisan, vagy egyáltalán nem képeznek fejlesztési alapot; a jövedelmezőség függvényében tehát a mainál nagyobb differenciálódás várható a fejlesztési alapok nagyságrendjében, ami pedig erősítheti a szabályozás szelektáló, növekedést befolyásoló szerepét;
- a tartalékalapképzés és felhasználás rugalmasabbá, a konjunkturális változásokra érzékenyen reagáló nyereség ingadozásainak kiegyenlítésére, a dinamikus fejlődés feltételeinek biztosítására alkalmasabbá válik;
- sor kerül a technikai forradalom eredményeinek alkalmazását gátló amortizációs rendszer korszerűsítésére, bizonyos feltételek mellett a gyorsított leírás lehetőségének igénybevételére is stb., stb.

Minden feladatot felölöl gazdaságpolitikai koncepció kialakítására természetesen nincs lehetőség, de nincs is szükség; meg kell találni az adott időszakban, az adott körülmények között előttünk álló fő feladatokat, a döntő láncszemet, amelyek megragadásával az adott helyzetben lehetséges leggyorsabb ha-

ladást lehet biztosítani. A következő tervidőszak gazdaságpolitikai terve — amint azt már a szabályozórendszer vázlatos elemzése alapján is megállapíthatjuk — a fejlődés egyik döntő láncszemének (és az ehhez vezető utak) népgazdasági szerkezetük dinamikusabb fejlesztését, gyorsabb ütemű átalakítását tekintti.

3. A gazdaságos termékszerkezet kialakítása olyan feladat, amelynek fontosságáról, halaszthatatlan voltáról ma már senkit sem kell meggyőzni, célszerű így azzal foglalkozni, hogy miként kell átalakítani a szerkezetet.

A struktúra javítása céljából a vállalatok rangsorolják a termékeiket:

- a veszteséges gyártmányok csoportjába sorolják azokat, amelyeknél a termék ára a változó költségek közelében helyezkedik el (azaz a vállalat fix költségeiből semmit, vagy csak keveset fedez a termék),
- viszonylag veszteséges (veszteség gyanús) az a termék, amelynél a fedezetviselő képesség a vállalati átlag alatt van (amelyik tehát nem járul hozzá kellő mértékben a fix költségek fedezéséhez); ezeknek a termékeknek az elhagyása azonban azt eredményezi, hogy a megmaradó termékeknek kell a fix költségeket viselni, így újabb termékek kerülnek a veszteséggyanús sávba; végül
- gazdaságos terméknek azok minősülnek, melyeknek eladási ára a vállalati átlagot meghaladó mértékben tartalmaz fedezetet.

Egyrészt azonban azért, mert

- költségszámítási módszereink hiányosságai miatt az önköltség, továbbá az (alapvetően a pénz értékállandóságára irányuló törekvés és a belföldi áremelések elleni küzdelem miatt megmerevített),
- ár, ily módon (az önköltséggel és az árral összefüggésben) a nyereség „bizonytalan” kategóriáknak minősülnek,

a termékek ilyen rangsorolása nem alkalmas a jövőben kialakítandó termékszerkezet meghatározására. Az ilyen ismérvek alapján történő rangsorolás egyébként

- eleve feltételezi azt is, hogy a termékstruktúra túlnyomó része gazdaságos (ugyanis csak ebben az esetben van reális lehetőség arra, hogy a struktúrát a nem gazdaságos termelés megszüntetésével változtassuk), de ezzel a módszerrel
- nem kapunk (nem is keresünk) semmiféle választ arra, hogy a nem gazdaságos termékek helyett mit gyártsunk. Ilyen információk csak rövid távú intézkedéseket tesznek lehetővé (lényegében az éves termelési program nyereség szerinti optimalására alkalmasak); az ilyen módon nyert információ nyújtotta képen nem jelenik meg a jövő, a várható változások, tehát ez az információ nem szolgáltat bázist hatásos struktúráváltató intézkedésekhez.

A struktúra átalakítás ugyanis sohasem rövid távú feladat. Akkor járunk el helyesen, ha a gyártmánystruktúrát hosszú távra alakítjuk ki, tehát, ha van termékstratégiánk. A termékstruktúra meghatározása stratégiai döntés, a globális vállalati stratégiának ez az egyik legfontosabb része.

A gazdaságos termékstruktúra fogalmához szorosan kapcsolódik a versenyképesség kritériuma. Égészen tágan értelmezve, termékeink — a kompetitív termékek körében — csak akkor lehetnek (a konjunkturális változásoktól függetlenül) gazdaságosak, ha azok (műszaki-gazdasági mutatóikat tekintve) versenyképesen állíthatók elő. Melyek azok a feltételek (a teljesség igénye nélkül), amelyek eldöntik, hogy egy-egy termék miért versenyképes?

- a versenyképesség általában nehezen biztosítható, ha az egyes termelők között a termelési volumenben nagymérvű eltérések vannak; ebben az esetben ugyanis az alkalmazott technológiák, a mechanizálás, automatizálás foka már annyira eltérő lehet, hogy eleve lehetetlenné teszi azonos termelékenységgel, gazdasági hatékonyság elérését. A most belépett szombathelyi, a folyamatban levő vásárosnaményi forgácsoló-üzemek, a szombathelyi lamináló gép-sor, a legújabban létesített hárosi- és szegedi furnér-üzemek azonos nagyságrendű gyártmányvolumen realizálására képesek, mint e termékek fő piacain szereplő, azokat uraló termelők (hosszú távon — véleményem szerint — károsnak ítéltető minden olyan akció, ami másutt már nagy tömegben előállított termék közepes mennyiségű hazai termelésére irányul);
- a termelés tömegszerűségéhez kapcsolódó versenyképesség javítása megköveteli a választék szűkítését és a specializáció fokozását, ez viszont részvételünket a szocialista nemzetközi munkamegosztásban (nyitottnak látszik ez az út akkor, ha a felek null szaldóra törekcszenek, tehát, ha egyik fél sem akar túlsúlyba kerülni szállításaival);
- versenyképes lehet az a termék, amelynek előállítása hazai természeti erőforrásainkhoz (erdőink élőfakészletéhez) kapcsolódik;
- megteremthetik a versenyképesség feltételeit nagy gyakorlattal, hagyományokkal, technikai kultúrával rendelkező, különlegesen képzett kollektívák stb.

Bár a termékstruktúra hosszú távú kialakításánál egyrészt a — műszaki-gazdasági prognosztika eszközeivel — a nemzetközi termékfelhasználási szerkezet, másrészt a — matematikai modellezés útján biztosítható alternatívákra alapozott — szükségletváltozatok elemző értékelését is el kell végezzük, első lépésként mégis a meglevő termékszükségletünket kell vizsgálnunk abból a szempontból, hogy versenyképes lehet-e a változó körülmények között is?!

Nagyszámú technológia, termékkonstrukció fejlesztéséhez, vagy csak átlagos szinten tartásához is igen nagy szellemi kapacitásra van szükség. Az első, a durva szűrés tehát választékszerkezetünk szűkítésére kell irányuljon. Meg kell határozni azt a minimális volumet, az alsó határértékét annak, amit egy-egy termékcsoport (a következő távlati tervperiódusban) — a volumen kritérium alapján — el kell érjen ahhoz, hogy stratégiai terméknek legyen minősíthető. Természetesen nem kizárt az, hogy a volumen-kritériumok nem teljesülnek, mégis lehetséges gazdaságos termelés (így pl. a cser-, akár „tartalék”-készletek bázisán), ezekben az esetekben azonban világosan meg kell határoznunk azokat a körülményeket, amelyek a versenyképes méretektől, szériáktól való eltérést indokolják.

Ezt követően (a második lépésben) műszaki-gazdaságossági kritériumok alapján azt vizsgáljuk, hogy a kiválasztott termékek paraméterei miként állják a versenyt a potenciális belső- és külső piacok termelőinek gyártmányaival összehasonlítva. A korszerűség garancia lehet arra, hogy a nyereség tartósan realizálható lesz:

- korszerűnek minősül a termék, ha anyagtartalma kisebb (a tudomány és a technika jelentős változásokat eredményez ezen a területen, a felhasznált nyersanyagmennyiségből ma sokkal több végterméket állítanak elő, mint korábban), ha kevésbé értékes nyersanyagokból állítható elő, ha a használati érték: ráfordítás aránya jobb, ha több piacon értékesíthető stb., és
- korszerű a termelő-berendezés, ha ugyanannyi élőmunkával több termék előállítását teszi lehetővé, ha kapacitása konvertálható, ha üzemeltetéséhez több magasan kvalifikált munka szükséges stb.

Már a volumen, majd a műszaki és gazdaságossági kritériumok alapján végzett rostálás után — úgy tűnik, viszonylag könnyen — meghatározható az, hogy hosszú távon mit nem érdemes gyártani, fejleszteni. Sokkal nehezebb kijelölni azokat a termékeket, amelyeknek a fejlesztése indokolt, amelyeknek a termelésére érdemes berendezkedni. Az kézenfekvő, hogy a népgazdaság távlati fejlesztési koncepcióiban rögzített fejlesztési célkitűzésekhez kell kapcsolódni, ahhoz azonban, hogy az egyes területeken a valóságos lehetőségeket sokoldalúan, széleskörűen értékelhessük, rangsorolhassuk (vagyis a döntések előkészítéséhez), megalapozott alternatív prognózisokra, (csak matematikai modellezés útján biztosítható igényes információs anyagra); a fejlesztési variánsok sorozatának vizsgálatára, elemzésére van szükség.

Az elvégzendő (már magában csak a döntés előkészítéséhez szükséges) munka — amint az érzékelhető — nagy volumenű és olyan jellegű, hogy annak sikeres megoldására a hagyományos vállalati szervezet kevésbé alkalmas; a sokrétű kooperáció, az átfogó, nagy volumenű információs anyag biztosítása (a szolgálati utak betartásával együttjáró késedelem nélkül) csak termékfejlesztő-csoportok, a hierarchikus szakterületről kiválasztott team-ok kialakítása útján látszik megoldhatónak.

A stratégiai termékstruktúra meghatározásával kijelöljük azokat az irányokat, ahova a szellemi erőket, az anyagi eszközöket koncentrálni kell. Azt termékszervezőleg nem lehet rövid idő alatt elérni, hogy a vállalat struktúrájában a stratégiai termékek aránya túlsúlyba kerüljön, tehát hosszú időn keresztül, esetenként nagy mennyiségben szükséges továbbra is olyan termékek gyártása, melyeket nem sorolunk távlatilag a stratégiai (a versenyképes) struktúrába. Ezek a termékek lehetnek:

- stratégiai tartalékként kezelendő gyártmányok (amelyeknél feltételezhető a jövőbeli dinamikus fejlődés, ezekkel kapcsolatosan tehát elkészítjük a fejlesztési tervek, fejlesztési akciókat),
- konjunkturális termékek (amelyek valamilyen kedvező körülmény folytán — rövidebb-hosszabb ideig nyereséggel gyárthatók), végül
- leállítandó termékek (melyeknek termelése sem stratégiai, sem konjunkturális szempontokkal nem indokolható); ebbe a csoportba tehát nem a jelenleg veszteséges, hanem azok a termékek tartoznak, melyek nemcsak rövid, de hosszú távon sem termelhetők versenyképesen.

A struktúrapolitika feladatai közé tartozik a gazdaságpolitikai értelemben optimálisnak vélt gazdasági struktúra és a struktúrával elérni kívánt célok megfogalmazása, de ezen túlmenően a megvalósításhoz szükséges eszközrendszer, a gazdasági mechanizmusok létrehozása és helyes működtetésükhöz szükséges feltételek megteremtése is. Csak azok a problémák kerülnek megoldásra, amelyek megoldásához a tennivalókat, a szükséges módszereket ismerjük és így a megoldás feltételeinek megteremtésére koncentrálni tudjuk erőfeszítéseinket.

Amint az az eddig előadottakból kitűnik, a gazdaságos termékszerkezet kialakításához egyértelműen szükségünk van

- a gazdaság információs rendszerének korszerűsítésére, ezen belül (nem utolsó sorban)
- költségvetési módszereink továbbfejlesztésére (az utókalkuláció jelentősége csökkenő, a döntések előkészítéséhez, a termelési folyamatba történő beavatkozáshoz szükséges információt szolgáltató kalkulációs rendszert kell kialakítsunk);
- minthogy az árarányokkal csak a célirányos orientálást tudjuk biztosítani és minthogy a racionális termékfelhasználási szerkezet kialakításához az

ösztönzést a teljes vertikum mentén (a kapcsolódó fázisokban azonos célkitűzéssel) megfelelő jövedelmezőség, érdekelttség biztosítása útján lehet csak megteremteni, az alapanyag- és a továbbfeldolgozó ipar árrendszerének összehangolása elengedhetetlen követelményt képez;

- korszerű matematikai módszerek széles körű alkalmazása nélkül nincs lehetőség arra, hogy a tervezés, az irányítás (ezen belül), a struktúra átalakítás folyamatait minőségileg magasabb szintre emeljük;
- magunkévá kell tegyük az értékelemzés (a value analysis) korszerű szemléletét és fel kell használjuk a használati érték: költségárányok dinamikus javítására alkalmas módszerét stb., stb.

A struktúra átalakítás néhány „technikai” előfeltételének (teljesség igénye nélküli) felsorolásával az előttünk álló feladatok súlyát, komplex voltát igyekszem ismételten hangsúlyozni.

A gyorsan változó körülmények között a nem fejlődő, a változatlan struktúra, a mozdulatlanság egyenlő a lemaradással, a biztonság a dinamikában van.

ZÁGONI ISTVÁN

A kitermelt faanyag minden részének felhasználásáért

A fának egyrészt mint *ipari nyersanyagnak*, másrészt mint *energiahordozónak* jelentősége egyre nő a tartósan dráguló nyersanyag és energia viszonyok között. Műszaki szempontból az ipari tevékenységnek — így a faiparnak is — eléggé köztudott az energiaforrásoktól való függősége, vagyis az, hogy az *energia a korszerű termelés alapvető tényezője*. Bizonyos, hogy az energiahordozók áremelkedése várhatóan nemcsak az energiafogyasztás szervezetét, hanem kölcsönhatásban az iparét — így a faiparét — is befolyásolni fogja. Az elsődleges faipar olyan előnyös helyzetben van, hogy képes *önmagát egyidejűleg nyersanyaggal és energiával is ellátni*. Ezt a körülményt a jövőben a fejlesztés egyik alapvető vonásának kell tekintenünk. Az előbbiekből következik, hogy a megtermelt faanyag lehetőség szerinti mértékben teljes körű és komplex felhasználására kell törekednünk, vagyis annak magasszintű műszaki-gazdasági feltételeit kell megteremtenünk.

A hazai helyzetet elemézve és alapulvéve 1971—73. év átlagában kerekén egy évi 8,5 millió m³-es fafelhasználást, évente 2,5 millió m³-es úgynevezett hulladékfa keletkezésével számolhatunk a fafelhasználás útját követve, vagyis az erdőgazdálkodás (csak a 13⁰/₁₀₀ feletti apadékkal számolva), az elsődleges—másodlagos faipar és a kereskedelem területén. Ugyanezek az adatok 1980-ban kerekén 10 millió m³/év felhasználás mellett, évente 3,0 millió m³ hulladékfa. Egyes számítások szerint az előttünk álló időszakban a hulladékból 2,0—2,2 millió m³/év volna hasznosítható

(cellulóz	0,20 millió m ³
lemez	0,70 millió m ³
kémiai (furfurol is)	0,40 millió m ³
energia	0,90 millió m ³
	2,20 millió m ³)